УДК 336.71: 334.722 (477)

СЛАТВІНСЬКИЙ М. А.,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Структурна недовершеність національної банківської системи відіграє роль обмежувача стратегічної дієздатності суб'єктів господарювання та, відповідно, впливає на структуру та динаміку інвестиційних процесів.

У кризовий період нестача ліквідності у вітчизняних банків і гостра потреба у підвищенні рівня їх капіталізації, різке збільшення обсягів проблемної заборгованості банків і падіння рівня прибутковості і фінансових, і нефінансових корпорацій, прискорення інфляційних процесів та курсова нестійкість зумовлюють необхідність застосування НБУ жорстких антикризових заходів.

Критерієм успішного функціонування банківського сектору може стати підвищення рівня банківського капіталу (5,24% у 2015 р., знизившись порівняно з 2014 р. на 4,26 пункти, порівняно з 2013 р. – майже на 8 пунктів) [1], який є нижче мінімально необхідного для забезпечення економічного розвитку (повинні становити не нижче 8-9% ВВП) [2, с. 5], тоді як на практиці в країнах ЦСЄ співвідношення власного капіталу до ВВП перевищує 40%, у розвинених країнах становить 80% і більше, через що необхідне підвищення власного капіталу комерційних банків хоча б на 35%. Крім того, вагоме значення має питання якості власного капіталу банків у структурі їх активів.

Раціональним підходом у вирішенні проблем капіталізації українських банків є максимально швидке започаткування процедури розподілу банків на життєздатні, спроможні працювати на ринку, та нежиттєздатні, що можуть бути ліквідовані або яким має надаватися державна підтримка. Однак, для цього відсутні необхідні критерії та принципи її проведення. Єдине, що зроблено НБУ в цьому напрямку, це підвищено вимоги до мінімального розміру статутного капіталу нових банків до 500 млн. грн. та затверджено графік приведення статутного капіталу діючих банків у відповідність до нових вимог протягом 10 років; поліпшено процедури виведення банків з ринку та процедуру моніторингу пов'язаних осіб.

Роль держави у підвищенні капіталізації банківської системи України має передбачати створення інституту «банківського пулу», метою якого є організація на постійній основі ефективно функціонуючого інформаційно-координаційного центру для реалізації державної політики у сфері фінансування реального сектору економіки, а також вдосконалення

банківських механізмів. Разом з тим, можливості держави щодо поповнення капіталу банків будуть залежати від фінансових можливостей бюджету та політики НБУ.

Ефективне функціонування стратегічних для національної економіки підприємств, реалізація крупних бізнес-проектів вимагає наявності адекватних за рівнем активів банківських установ, адже тільки вони спроможні надавати крупним клієнтам широкий спектр сучасних банківських послуг, акумулювати та перерозподіляти між секторами економіки достатні фінансові ресурси, забезпечувати перетікання грошових коштів між регіонами, залучати іноземний капітал в економіку України.

Для цього, держава повинна проводити реструктуризацію окремих великих банків, що мають обмежені фінансові проблеми; брати участь у капіталізації великих банків, яке повинно супроводжуватися жорсткими вимогами до них для уникнення проведення ними ризикових операцій; цілеспрямоване залучення іноземного капіталу. Разом з тим існує необхідність у формуванні вузькопрофільних кредитних установ, орієнтованих на кредитування реального сектору економіки; удосконаленні його банківського обслуговування (депозитно-кредитного та розрахункового) на основі розвитку конкуренції на банківському ринку.

Банківська система є одним з основних елементів інвестиційного процесу. У відсутність дієвих механізмів підйому інвестиційної активності в поточній ситуації самоорганізації фінансових ринків і в умовах, коли комерційні банки не володіють достатньою кількістю ресурсів для збільшення інвестицій в реальний сектор економіки, необхідно вжити заходів щодо формування державної системи фінансування інвестицій.

1. Пожвавлення економічної активності промислового виробництва, що підвищить попит на банківські послуги, зокрема кредитні.

2. Збільшення прибутковості банківського сектору, оскільки це сприятиме залученню капіталу у банківську сферу, однак за кризових умов це досягається з участі держави.

З точки зору досягнутих результатів довгострокові фінансові вкладення банків не є ефективними внаслідок того, що рівень доходів, отриманих банками від даного виду операцій значною мірою неадекватний рівню ризику, пов'язаного з їх здійсненням. Довгострокові фінансові вкладення значно підвищують ризик активів банку. Мінімізація банківських ризиків стає можливою за рахунок зміцнення зв'язків з підприємствами нефінансового сектора, що дозволяє домогтися посилення і диверсифікацію ресурсної бази, а також отримання достовірної інформації про стан справ на конкретних підприємствах.

Здійснюване комерційними банками кредитування галузей промисловості, що становило в 2015 році 48,7% ВВП, хоч і має досить високий рівень, однак мало відповідає інвестиційним потребам економіки. Можна виділити в цьому відношенні дві обставини.

Перша полягає в тому, що основна частина кредитів надається на короткостроковій основі, а частка довгострокових кредитів не перевищує 7% ВВП, при цьому частка освоєння капітальних інвестицій за рахунок кредитних коштів становила лише 7,3% від їх загального обсягу [3]. Це означає, що українські комерційні банки фактично не беруть участі у фінансуванні інвестиційного процесу. Друга обставина полягає в тому, що структура і обсяг активів і власного капіталу банків не є оптимальною і достатньою для забезпечення промисловості необхідним фінансуванням.

Умовою активізації участі банків в інвестиційному процесі є значне поліпшення параметрів функціонування як банківського, так і реального секторів. Звідси випливає необхідність створення зовнішніх умов, при яких функції, притаманні банківській системі, можуть бути реалізовані повною мірою. Поки ж діючі макроекономічні умови не дозволяють налагодити ефективну взаємодію між банками і виробництвом. Вони створюють серйозні перешкоди формуванню стійкої банківської системи, здатної вирішити проблему залучення інвестицій в економіку. Наявні проблеми не можуть бути усунені всередині банківської системи, так як їх джерела лежать поза нею. Проте їх рішення є обов'язковою умовою для створення ефективного механізму суспільного відтворення.

Оскільки на всіх рівнях необхідні умови, що визначають інвестиційну активність банків та їх ефективні операції, не створені, частка банківської системи в загальному обсязі фінансування капіталовкладень в Україні залишається невиправдано низькою. Зміна ситуації, що склалася, вимагає цілеспрямованих і скоординованих зусиль, як з боку банківської системи, так і з боку держави.

Отже, інвестиційна активність і в цілому економічна динаміка ще далекі від необхідного рівня і становлять загрозу для економічної безпеки держави. Зміна ситуації, що склалася, вимагає цілеспрямованих і скоординованих зусиль, як з боку банківської системи, так і з боку держави.

Список використаних джерел

1. Аналітичний огляд банківської системи України за І квартал 2016 р. [Електронний ресурс] / Національне рейтингове агентство «Рюрік». – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2016.pdf.

2. Пила В. І. Управління капіталізацією банків в умовах фінансової нестабільності / В. І. Пила, О. І. Копилюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 9 (112). – С. 3-7.

3. Капітальні інвестиції в Україні за 2016 рік : статистичний бюлетень / Держ. служба статистики України. – К., 2015. – 43 с.